

Závěrečná práce na školení trenérů III. třídy v šachu

Odtažný a dvojitý šach

Úroveň hráčů: začátečníci (<1000 ELO)

Lilian Vlachynská
31.8.2025

Obsah

Anotace	2
Úvod tréninku	3
Nálada dětí	3
Opakování z minulého tréninku.....	3
Plán tréninku	3
Vysvětlení odtažného šachu.....	4
Procvičení odtažného šachu.....	6
Vysvětlení dvojitého šachu	7
Procvičení dvojitého šachu	9
Závěr tréninku – soutěž	10

Anotace

Tato práce je věnována tréninku začátečníků (do 1000 ELO) ve věku 6-10 let na téma odtažný a dvojitý šach. Tato témata spolu velmi úzce souvisí, jsou tedy probírána najednou v jednom tréninku. Tento trénink trvá 1,5 hodiny včetně krátké přestávky a je členěn do 6 částí. První část zahrnuje úvod a krátké opakování z minulého tréninku. Druhá část se věnuje vysvětlení odtažného šachu a ukázky několika příkladů. Třetí část pak pokračuje procvičováním. Po krátké přestávce se další část tréninku věnuje vysvětlení druhého, navazujícího tématu – dvojitého šachu. V páté části se opět vyskytne procvičování a v části poslední pak hra/soutěž na shrnutí nové látky.

Úvod tréninku

Prvních přibližně 15 minut tréninku je věnováno úvodu, ve kterém mi jde hlavně o tři věci – zjistit, v jakém rozpoložení se děti nachází, krátce zopakovat látku minulého tréninku a představit jim, co se bude dnes dít.

Nálada dětí

Po klasických otázkách jako je „Jak jste se dnes měli?“ nebo „Jak se těšíte na trénink?“, kdy často získám hodně různorodých odpovědí, často používám ke zjištění všeobecného nadšení takzvaný teploměr. Jde o to, že děti zvednou ruku a čím výše jí dají, tím více energii na trénink dnes mají.

Je to dobrý ukazatel toho, jak se děti cítí a je možné díky tomu poměrně jednoduše odhadnout náročnost tréninku, která bude pro děti přijatelná.

Opakování z minulého tréninku

Začnu otázkou, co si děti z minulého tréninku pamatují. Chvilku nechám mluvit je, poté látku minulého tréninku shrnu sama a následuje procvičování, většinou formou tištěných úloh nebo lekcí a her z platformy My-chess.

Snažím se o to, aby bylo procvičování co nejjednodušší – děti to nevyčerpá a zároveň dodá sebevědomí a důvěru v to, že se na trénincích opravdu něco učí.

Plán tréninku

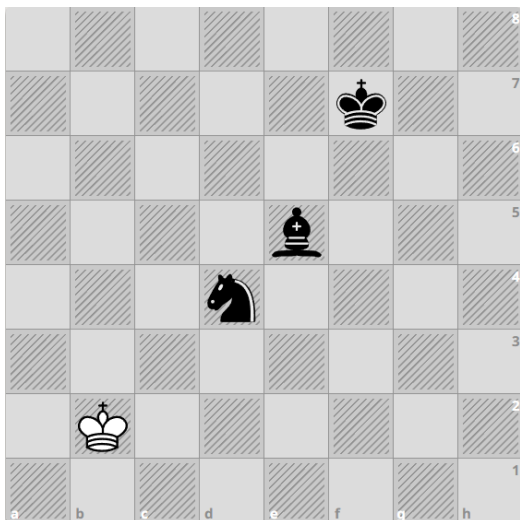
Po opakování je načase už jen říct pár slov o tom, jak bude trénink probíhat – děti velmi rády vědí, co se bude dít, a tak to ušetří mnoho otázek typu „A co budeme dělat potom?“ a zároveň to může děti motivovat, zvláště pak když slyší, že své nově nabyté znalosti budou moci na konci tréninku uplatnit v soutěži.

Vysvětlení odtažného šachu

První tématem tohoto tréninku je odtažný šach, s pomocí kterého poté vysvětlíme i šach dvojitý. To nás ovšem čeká až později.

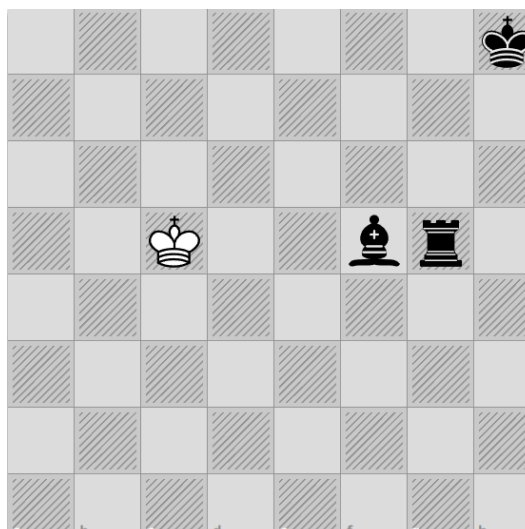
Nejprve je potřeba zjistit, co děti již vědí. Na místě je tedy otázka, kdo ví, co to odtažný šach je. Pokud se někdo přihlásí, že ví, je ideální se ho zeptat, co to tedy je, abychom zjistili, jestli tomu tak skutečně je. Poté co zjistíme, co o tématu děti již vědí, můžeme přistoupit k samotnému vysvětlení.

K vysvětlení odtažného šachu začátečníkům využijeme úplně jednoduchý příklad:

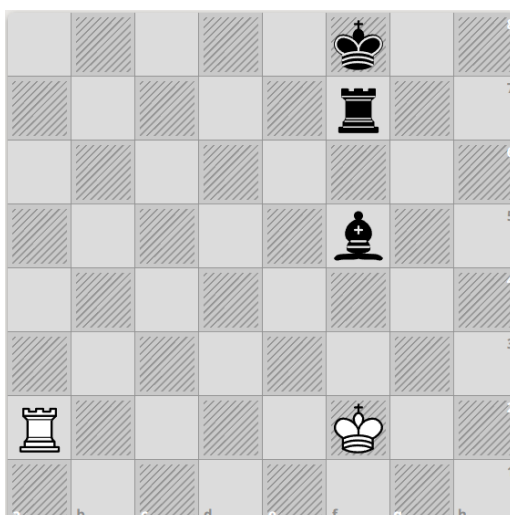
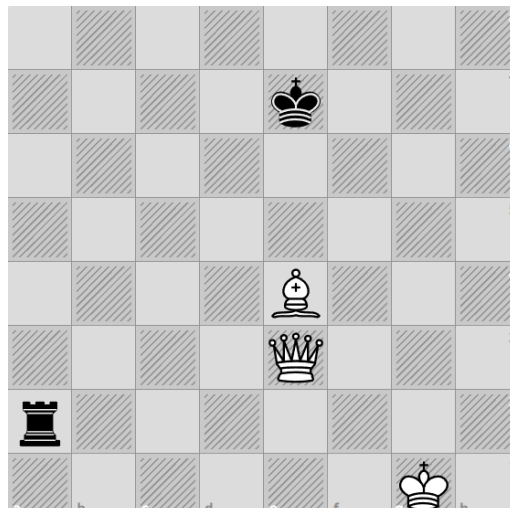
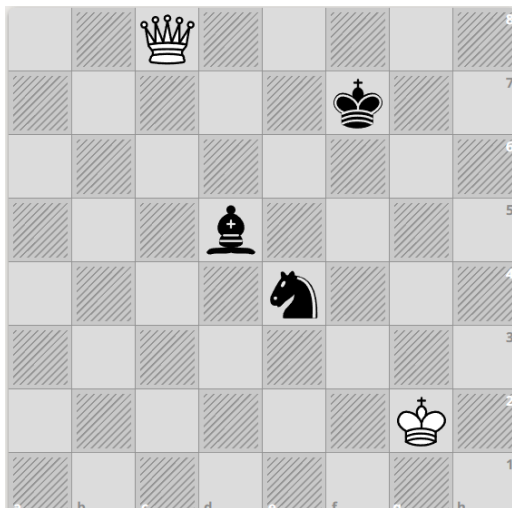
Na šachovnici postavíme něco takového, dáme si přitom pozor pouze na jednu věc – figury zvolíme a rozestavíme tak, aby neexistovala možnost dvojitého šachu – nechceme předbíhat, na všechno přijde čas. Na této pozici vše vysvětlíme.

Následně ukážeme pár dalších pozic, aby bylo jasné, že odtažný šach může dát více figurek:

Nyní děti vědí, co to odtažný šach je. Druhou věcí, kterou musíme vysvětlit je to, k čemu nám vlastně slouží. Aby byl trénink zajímavější a nemluvili jsme pořád jen my, dává smysl se dětí opět zeptat, jestli ví, k čemu nám odtažný šach může být. Po vyslechnutí dětí jejich odpovědi jednoduše shrneme – díky odtažnému šachu můžeme často získat materiál nebo třeba dát i mat.

Své shrnutí podpoříme několika ukázkami. Na první úloze ukážeme a vysvětlíme, jak jde materiál a získat a u ostatních úloh už necháme děti, aby na to přišly sami. Pokud jim to nepůjde, můžeme je nasměrovat tím, že nejdřív musí najít alespoň nějaký odtažný šach a následně si uvědomit, že když má král šach, tak většinou nemůže uhnout figurkou, která je napadená:

Procvičení odtažného šachu

Nyní bychom měli mít za sebou přibližně 35 minut tréninku a následujících cca 10 minut věnujeme upevnění nově získaných znalostí.

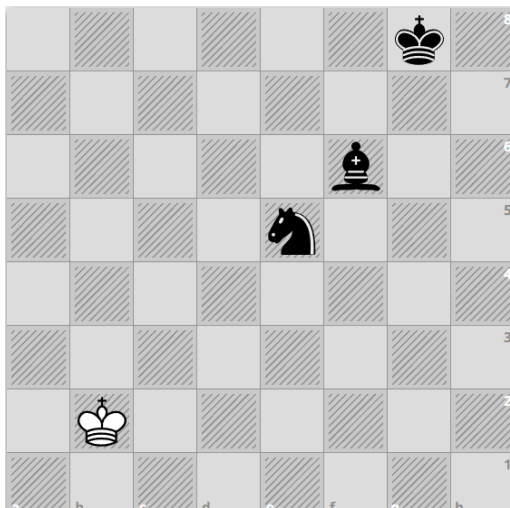
Pro zpestření tréninku se procvičování nebude odehrávat na fyzické šachovnici, nýbrž na šachovnici na projektoru – využijeme pro to My-chess, kde je procvičování na toto téma zpracované: <https://my-chess.com/tests/detail/164?serie=16&category=27>.

Prakticky to bude probíhat tak, že každé dítě dostane papír a tužku a když ví řešení, napíše ho velkým písmem a papír zvedne nad hlavu – my tak stiháme sledovat, kdo je jak rychlý a zároveň i to, kdo tématu opravdu rozumí.

Vysvětlení dvojitého šachu

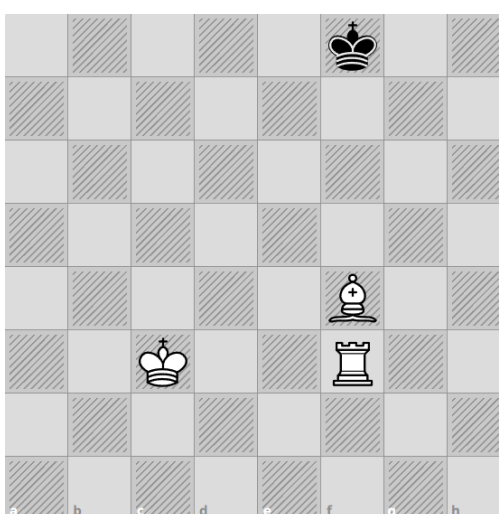
Po krátké přestávce bychom za sebou měli mít 50 minut a můžeme se přesunout k druhému tématu.

K vysvětlení dvojitého šachu, jak jsem psala již výše, využijeme znalost šachu odtažného. Aby si děti také uvědomily, že se jedná o podobné motivy, nebudeme ani příliš měnit příklady, které jsme využívali předtím:

Po již klasické otázce, jestli někdo ví, co to dvojitý šach je, vysvětlíme tento motiv na tomto příkladu. I vysvětlováním se budeme snažit dětem naznačit, že odtažný a dvojitý šach k sobě nemají daleko – nejdříve se jich zeptáme, kdo v této úloze vidí odtažný šach. A dříve či později nějaké dítě odskočí jezdcem na správné políčko a my se budeme moci chopit slova s tím, že jsme právě omylem udělali dvojšach.

Opět uvedeme další příklady:

Nyní by děti opět měly znát podstatu taktického motivu, je tedy na čase přesunout se k užitečnosti. Opět se děti nejdříve zeptáme, zda je napadne, k čemu by nám mohl dvojitý šach být. Poté jejich odpovědi shrneme tím, že když dávají králi šach dvě figurky najednou, nemůže šachu zabránit ani vyhozením ani představením figurky – může tedy jen uhnout, což mu velmi omezuje možnosti – je pak jednodušší dát mu šach mat.

Své shrnutí opět vysvětlíme na několika ukázkách, přičemž první úlohu vyřešíme my a tu druhou necháme vyřešit děti:

Procvičení dvojitého šachu

Po 60 minutách se dostáváme k druhému procvičování. Abychom trénink opět trochu oživili, opět se přesuneme k projektoru, kde děti tentokrát rozdělíme do dvou skupinek, které budou v průběhu aktivity spolupracovat.

Využijeme ještě jednou My-chess: <https://my-chess.com/tests/detail/181?serie=16&category=29>.

Cílem je dát dvoutahový mat za pomoci dvojitého šachu. Tentokrát se jedná o trochu složitější cvičení – proto jsou děti rozděleny na dvě skupinky.

Prakticky to bude probíhat tak, že skupinka č.1 hledá v úloze dvojšach. Když ho najde, přichází na řadu skupinka č.2, která po ústupu krále hledá šach mat. Úloh je celkem 10, po pěti úlohách se tedy úkoly skupinek vystřídají.

Závěr tréninku – soutěž

Na poslední část tréninku zbývá přibližně 15 minut. Jedná se o soutěž, která má za úkol dvě věci: zopakovat základ tréninku a zároveň dokázat dětem, že trénink byl užitečný. Všichni by tedy měli být schopni soutěž bez problémů zvládnout, půjde jen o rychlost.

Každé dítě dostane 2 barevné papíry různých barev – například červený a modrý. Modrý bude znamenat odtažený šach, červený dvojšach.

Zůstaneme u projektoru, kde budeme promítat úlohy. Předem si je připravíme, já využívám knihovnu na Chess.com: <https://www.chess.com/library/collections/odtažny-sach-a-dvojsach-2Q273Y8Rk>.

Jednotlivé úlohy budeme postupně promítat a děti budou mít za úkol určit, jestli jde v dané pozici dát jen odtažený šach – v takovém případě zvednou modrý papír – nebo i dvojšach – v takovém případě zvednou papír červený.

Budeme udělovat body dětem, které vždy zvednou správný papír nejrychleji, Kdo má nejvíce bodů, ten vyhrál.